

Grønlandsk brudepar.

Foto: W. Lüthy

BLIVER KRIMINALLOVEN ÆNDRET

Af *Helga Bruun de Neergaard*

Det er med stor forventning, man ser hen til resultatet af den sociologiske undersøgelse, undersøgelsen af virkningen af de mange love, der er kommet efter krigen, og som på mange væsentlige punkter har ændret den gamle struktur af livet i Grønland, men det må være en vanskelig opgave at komme et folks indgroede vaner og meninger ind på livet, ved hjælp af grønlandske tolke.

At mange oplysninger må blive utilstrækkelige og undertiden direkte vildledende, kan ikke undgås, når man af mange års erfaring ved, hvor svært en grønlænder har ved direkte at oversætte spørgsmål, der måske kan forekomme ubehagelige, og derfor bliver drejet på en sådan måde, at han, tolken, ikke kommer til at såre den, der bliver spurgt.

Når man ved, at det undertiden misforstås, hvem der spørger, tolken eller vedkommende der benytter ham, og at tolken derfor ofte kan redde sig en skylle, fordi den adspurgte i irritation giver tolken ansvaret for det stillede spørgsmål - intet under at man bliver forsigtig og udviser en vis behændighed og diplomati, når det er intime spørgsmål, det drejer sig om.

Men formodentlig er de kyndige undersøgere så drevne, at de kan slutte sig til det ikke sagte ved deres gennemprøvede metoder.

For mig, der i snart et kvart sekel har prøvet at forstå menneskene i Grønland, synes det at være en næsten umulig opgave på få måneder at få undersøgt de mange enkeltheder, der skal være grundlag for en revision af lovene, hvad jeg har forstået var meningen med den udsendte stab.

At kriminalloven også er genstand for stor interesse er såre godt; da den blev til, var det på grundlag af undersøgelser af journaler fra femten års sysselretsvirksomhed, men da var frit salg af spiritus ikke tilladt. Denne tilladelse, der kom senere, har unægtelig givet loven en slagside, man slet ikke kunne forudse.

Som meddomsmand under tre kredsdommere, en grønlandsk og to danske, kunne det måske have nogen interesse at erfare lidt om, hvilke observationer man i den stilling har kunnet gøre.

En kredsdommers arbejde er ikke nemt. Han skal kunne tale og skrive dansk og skal under afhøringerne nedskrive alle detaljer, både anklagemyndighedens,

hvilket vil sige politiets spørgsmål, anklagedes svar, samt sine egne spørgsmål og de modtagne svar. Et uhyre krævende arbejde, som enhver vil kunne forstå, i særdeleshed når det er en grønlænder, der er dommer. Han skal som dommer være objektiv og det er, taget hans private stilling i samfundet i betragtning, slet ikke altid så nemt.

I en lille by, hvad de fleste pladser i Grønland jo er, kender han ikke alene alle på stedet, men måske er han også i familie med vedkommende, der er under anklage, gennem giftermål, eller kender ham som ven, uven, gammel skolekammerat, rival eller simpelthen „ved noget“ om ham. En af disse faktorer vil altid være tilstede i disse små samfund.

Det samme gælder meddomsmændene, hvis også de er grønlændere. Selv en retsindig dommer, en gennemærlig mand kan komme ud for store sjælekvaler eller frygt for senere had fra den, han dømmes. Det vil altid være en stor byrde, der lægges på hans skuldre, og det viser sig da også, at der er meget få kandidater til denne ærefulde stilling. Noget betyder det naturligvis også, at de fleste, eller vel alle dommere har deres daglige arbejde ved siden af, og at han derfor må bruge sine friaftener til at renskrive dommene eller tilrettelægge sagerne, og lønnen er ikke så fristende.

Meddomsmændene har det ulige lettere, da de kun skal lytte, men også for dem kan stillingen have ubehagelige sider af samme grunde som nævnt. Dette burde man have tænkt på, da kriminalloven blev til, og derfor, om ikke andet, så en overgang have bestemt, at den ene meddomsmand skulle være dansk. Dette, at en dansker er med i triumviratet bag domsbordet, letter byrden meget for de andre, fordi danskeren sjældent er hæmmet af familieskab osv. Samarbejdet mellem de to folk kan på dette område give en samhørsforømmelse, som ofte mangler på andre felter. Det er ganske forståeligt, at der kan herske nogen usikkerhed med forvaltningen af loven, også for den danske, men netop det, at sagen under voteringen ses under to synsvinkler, skulle komme retfærdigheden til gode og dermed den anklagede, der måske løber den risiko at blive ensidigt bedømt af sine landsmænd under visse forhold.

En vis usikkerhed hersker også med hensyn til bisidderens funktion. Hvadenten retten bliver sat i byer eller på udsteder, giver han sjældent udtryk for, at han er klar over, hvorfor han sidder der, og hvad hans egentlige opgave er, nemlig at finde eventuelle formildende omstændigheder frem og iagttage, om anklagede bliver helt fair behandlet.

Ofte forstærker han anklagen og vil have forværret situationen for misdæderen ved sin private viden, hvis ikke politiet eller dommeren forklarer ham grundigt, hvad hans egentlige opgave er.

Da det ved en lejlighed var vanskeligt at finde en grønlandsk bisidder, blev en dansker anmodet om at fungere. Sagen drejede sig om fem unge menneskers forhold til en sindssyg kvinde, og lægen havde omhyggeligt forklaret, hvilke triste følger en eventuel graviditet kunne få, og at man efter danske love ikke kan tolerere forhold af den art. De fem ungersvende forstod ikke, at de havde gjort noget galt ud fra den betragtning, at kvinden jo ikke var syg, da hun ikke var indlagt på sygehuset. Lægen havde forlangt straf, men den danske bisidder, der havde sat sig grundigt ind i sagen, forsvarede de fem på en glimrende måde, og jeg skal ikke her komme ind på selve sagen, men blot fortælle, at da bisidderen kom med sit forsvar, var forbavnelsen og glæden åbenbar hos de fem, der ganske tydeligt ikke havde ventet at blive forsvaret.

Denne episode fik mig til at tænke på, om ikke en dansk bisidder i sin egenskab af forsvarer kunne bevirke en venlig atmosfære og derved skabe større tillid mellem de to folk og til retfærdigheden af afsagte domme. At politiet, der er anklager, af og til også optræder som forsvarer, når bisidderen ikke forstår sin opgave, er vist sjældent gået op for anklagede. Det kan man vel heller ikke bebrejde dem, da det jo er ganske forvirrende. Men grunden til mange misforståelser er jo, at alt dette er så nyt, og at den medmenneskelige forståelse ikke har gode kår mellem grønlændere. Sålænge almindelig social forståelse er en næsten ukendt ting, burde man måske derfor under en revision af kriminalloven overveje, om ikke disse to stillinger, den ene meddomsmand og den ene bisidder, burde være besat med danske.

Selve det at skulle afsige dom over et andet menneske, der har forset sig, er ofte et tungt ansvar og kan skaffe lægmanden drøje øjeblikke.

Idag er 75 procent af forbrydelserne i Grønland begået i beruselse, som i den almindelige befolkning altid er en undskyldning, hvad det vist også er i Danmark. Der er en ganske uberettiget tolerance overfor forbrydelser, der begås under indflydelse af spiritus, synes mange og man siger, at denne indstilling må forsvinde for at en objektiv vurdering kan finde sted, da det dog vitterligt aldrig kan undskyldes, at en mand drikker sig fra sans og samling og derfor sparker sin kone halvt til døde og smider børnene ud af huset i kulden. Derfor må loven overtage belæringen og påpege det forkastelige i dette med større styrke, end det nu er tilfældet, hvor enhver straf praktisk talt er udmålt i penge, altså bøder og atter bøder.

Undertiden lyder dommen på forflyttelse til et andet sted, bort fra familien, hvad der ikke altid er en straf, til et tvangsarbejde, tit med fuld løn, efter at et eventuelt tyveri er tilbagebetalt, og hvor delinkventen opnår en udmærket stilling, som den ærlige mand altså ikke kan få.

Der er talt meget om den mest humane lov i verden, om landet, hvor ingen fængsler findes udover i Godthåb; her er hidtil kun to forbrydere kendt værdige

til at opholde sig. Den ene er morder og kan arbejde frit ude hele dagen; han henter nøglen, når han vil ind om aftenen, og har det sikkert vidunderligt, betydeligt bedre end mangan stræbsom, ærlig mand.

Det høres tit, at en grønlander ikke kan tåle at blive spærret inde, men kan den danske da det? Det er da sikkert for ethvert menneske, uanset race, noget frygteligt, men er ikke netop denne frygt en spore til at undlade at forbryde sig, og burde den mon ikke ligge som en trussel forude?

Forbrydernes antal vokser år for år, og politiet er så overbebyrdet med arbejde, at der kan gå halvandet år, inden en sag bliver behandlet.

En bøde indeholder ikke noget præventivt for et folk, der endnu ikke har lært penges værdi. Og det hjælper heller ikke den lille forsagte kone, der bliver prygllet, eller børnene, der ikke får mad fordi far drikker pengene op, at manden yderligere skal betale en bøde.

I Sydgrønland har politiet hidtil kunnet få de værste eksemplarer anbragt hos fåreholderne, men den udvej er ved at blive lukket, man ønsker ikke mere at huse dem på disse øde steder, og hvad vil man så gøre?

Hvad kan det nytte, at dommen siger, at en farlig mand skal isoleres, når dommen ikke kan opfyldes, mon ikke det efterhånden vil blive betragtet som en farce, når man ingen midler har til at gennemføre den idømte straf, mon ikke respekten for domstolen vil lide betydeligt?

Var det ikke en ide at oprette et ambulans fængsel, hvor de værste forbrydere kunne drage rundt under opsyn og trække sten op af jorden, så der kunne blive kornmarker til fåreholderne, der nu må have kornet fra Danmark? Mon ikke tanken om dette arbejde, hvor der hverken var lejlighed til at drikke, ryge, gå i biografen eller komme i deres hjem et stykke tid ville virke forebyggende.

Det ville være human overfor familien. Det humane princip ville så også komme ordentlige mennesker til gode og ikke bare forbryderne.

Mon ikke samfundet i det lange løb ville være bedst tjent med det.